

Op de Buchmesse Leipzig: booktok, cosplay en politiek

Boeken - 9 april 2024 - Auteur: Petra Schulze Göcking

Elk voorjaar komen duizenden boekenliefhebbers naar de Leipziger Buchmesse. Ook in de DDR was de beurs al een enorme publiekstrekker. Maar wat maakt haar zo bijzonder? Petra Schulze Göcking van het Duitsland Instituut bezocht de beurs en bracht indrukken en boekentips mee.

'*Who's still reading?*' staat in grote letters op een spandoek in de hal van het treinstation van Leipzig. Het motto van de boekenbeurs van dit jaar klinkt een beetje naar vergane glorie. Alsof de bloeitijd van het boek nu echt voorbij is. Tja, wie leest er eigenlijk nog in het digitale tijdperk? En wie bezoekt nog een boekenbeurs?

Een paar meter verder, in de tram richting de beurshal van Leipzig: een opeengepakte menigte en er stappen steeds meer mensen in. Sommigen zijn verkleed als cosplayers; er zijn veel jonge mensen. Christa Ritter is ondanks de drukte goedgemutst. Zoals elk jaar is ze voor de boekenbeurs naar Leipzig gereisd. "Vanwege de lezingen en de geweldige sfeer." Haar man vergezelt haar. De vrouw met de roze-oranje bril en het korte kapsel herinnert zich goed hoe ze hier vroeger in DDR-tijden kwam. Nu is de beurs heel anders. "Maar de speciale, vertrouwde sfeer is gebleven," zegt Ritter. "Leipzig is altijd een boekenstad geweest. Mensen kwamen en komen hier nog steeds vanuit heel Midden-Duitsland."

Al in de 16e eeuw was Leipzig een van de belangrijkste Europese centra voor de boekdrukkunst. Veel uitgeverijen hebben zich hier in de loop van de tijd gevestigd, zoals Brockhaus, Insel of Reclam. Zo'n 400 jaar geleden maakte Leipzig voor het eerst [naam als boekenbeursstad](#). Ze haalde haar grote zus, de Frankfurter Buchmesse, snel in. In 1730 stelde de beurs al 700 boektitels tentoon, terwijl de beurs in Frankfurt slechts 100 titels kon presenteren.

De boekenbeurs als 'Fenster zur Welt'

Na de Tweede Wereldoorlog werd de boekenbeurs in Frankfurt weer de grootste. Maar de Leipziger Buchmesse speelde in het socialistische Oost-Duitsland nog steeds een belangrijke rol, voor DDR-burgers die op zoek waren naar lectuur en

kennis én voor de Duits-Duitse cultuuruitwisseling. Want ook Westerse uitgevers exposeerden in Leipzig. Dat nam het DDR-regime voor lief, omdat het de beurs kon gebruiken om de eigen literatuur op het internationale toneel te presenteren.

Boekentips:

- "Ik ben dol op de boeken van Hermann Hesse. Zijn verhalen hebben iets mystieks en gaan over persoonlijke groei."

Mariken Heitman, schrijfster

- "Juli Zeh is een aanrader. Haar roman 'Unterleuten', die speelt in Oost-Duitsland, lijkt op ons leven."

Christa Ritter, bezoeker

- "'Mein Freund Otto, das wilde Leben und ich' van Silke Lambeck. Grappig, ironisch maar ook gelaagd verhaal voor kinderen dat zich afspeelt in Berlijn. Voor volwassenen is 'Bodentiefe' van Anke Stelling een aanrader."

Andrea Kluitman, literair vertaler

- "Ik ben grote fan van de striptekenaar en fantasy auteur Walter Moers. Hij heeft een heel eigen humor en stijl."

Max, cosplayer

Hoewel de boeken van buitenlandse uitgevers langs de censuur moesten en verdachte boeken niet werden toegelaten, bood de beurs alsnog leesvoer dat anders niet toegankelijk zou zijn geweest. De Leipziger Buchmesse opende voor de bezoekers een *Fenster zur Welt* (raam op de wereld), zoals sommigen van hen het [terugblikkend omschrijven](#). Omdat de tentoongestelde boeken niet te koop waren, werden ze staand gelezen, overgeschreven of gestolen. Er werden zelfs speciale jassen genaaid met opbergruimte voor de prooi. Hoe vaker een boek werd gestolen, hoe hoger de marktwaarde.

Lange rijen dankzij Booktok

Christa Ritter herinnert zich vooral de jeugdboeken uit de DDR, die "best wel ideologisch gekleurd waren". Tot op de dag van vandaag leest ze graag jeugdliteratuur om te zien welke onderwerpen jongeren van nu bezig houden. "De taboes van vroeger bestaan niet meer en tegenwoordig gaan auteurs veel opener om met het verleden."

Ritter gaat met een trend mee: het genre *New Adult*, dat zich kenmerkt door een mix uit fantasy, romantische verhalen en weelderig versierde boekomslagen, is dé bezoekersmagneet op de boekenbeurs - zeker ook dankzij Booktok. Tieners en jongvolwassenen staan in lange rijen en wachten geduldig tot hun favoriete auteur hun nieuwe lievelingsboek signeert.

In de hal ernaast wachten Max en zijn vrienden op hun grote optreden. Ze zijn verkleed als de Hoedenmaker, de Hartenkoningin, de Witte Koningin en de Maartse Haas, allemaal personages uit 'Alice in Wonderland'. Ze hebben hun kostuums zelf gemaakt en doen vandaag mee aan de kostuumwedstrijd op de Manga Comic Convention. Het is de tiende keer dat de conventie plaatsvindt op de Leipziger beurs. Max is er al verschillende keren geweest. Wat fascineert hem aan de boekenbeurs? "De boeken natuurlijk, maar ook de mensen die we hier ontmoeten. Zoveel gelijkgezinden!"

Festivalkarakter

Parallel aan de beurs en de Manga-Comic-Con vindt het festival 'Leipzig leest' plaats, met talrijke evenementen in de hele stad - zelfs in de dierentuin of op het kerkhof, waar bijvoorbeeld detectives worden voorgelezen.

De gastlanden van de boekenbeurs dit jaar, Nederland en Vlaanderen, zijn ook vertegenwoordigd in het festivalprogramma. Als Connie Palmen tijdens een avond-evenement het podium oploopt om over haar nieuwste boek 'Vooral vrouwen' te praten, juicht het publiek als bij een popconcert. Haar zelfspottende opmerkingen lokken vrolijk gelach uit. Na afloop, wachtend op een handtekening, rommelt een man van middelbare leeftijd in een tas en haalt verschillende boeken van Palmen tevoorschijn. "Deze keer moet het lukken met het laten signeren," zegt hij hoopvol.

Als gastlanden richten Nederland en Vlaanderen zich vooral op nieuwe, opkomende auteurs, en ook die worden goed ontvangen. Mariken Heitman bijvoorbeeld, met haar boek 'Wormmaan' over een persoonlijke zoektocht naar identiteit. Het boek is onder de titel 'Wilde Erbsen' (wilde erwten) net in Duitsland verschenen. Als Heitman wordt gevraagd om een kort fragment in het Nederlands voor te lezen, is het muisstil. Het publiek luistert aandachtig. Als later een langere passage in het Duits wordt voorgedragen, lacht het publiek om de subtiele humor die door de tekst schemert. "Ik moet nog even verwerken dat mijn boek hier zo goed wordt ontvangen," zegt Heitman na afloop blij verrast. "Het voelt als een warm bad."

Het directe contact tussen lezers en auteurs is waarschijnlijk het geheim van het succes van de Leipziger Buchmesse. De Frankfurter Buchmesse profileert zich vooral als internationale handelsbeurs voor vakgenoten.

Maar Leipzig toont zich bij alle speelsheid en festivalsfeer ook politiek: de actuele oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten zijn vaak onderwerpen op de podia en stands van de boekenbeurs, net zoals de strijd voor democratie en tegen rechtsextremisme.

Politieke statements

Tijdens het evenement *'Alles ausser Hass'* (alles behalve haat) geven bijvoorbeeld jonge auteurs uit Nederland, Vlaanderen en Duitsland een literair statement aan de hand van persoonlijk geselecteerde teksten. Uitgevers maken hun standpunt tegen rechts duidelijk met de slogan *'Bücher, die wissen, wo sie stehen'* (boeken die weten waar ze staan). En op een spandoek van uitgeverij Katapult staat met hand geschreven: *'AfD kacké'* (zoiets als: schijt-AfD). Een paar meter verderop presenteren ook twee kleine rechtse uitgevers hun collectie, één met de slogan *'Unser Programm ist die Wiederkehr des Verdrängten'* (ons programma is de terugkeer van de onderdrukten).

Het nieuwe, oude debat over de betrekkingen tussen Oost- en West-Duitsland komt ook aan bod. Twee - zeer verschillende - boeken over dit onderwerp waren dit jaar genomineerd voor de prijs van de Leipziger Buchmesse: het boek ['Tausend Aufbrüche'](#), waarin historicus en voormalig medewerker van het Duitsland Instituut Christina Morina de verschillende opvattingen over democratie in Oost- en West-Duitsland sinds de jaren 80 onderzoekt; en de graphic novel *'Genossin Kuckuck'*, waarin tekenaar Anke Feuchtenberger haar kindertijd en jeugd in een dorp in de DDR verwerkt in een autofictief verhaal.

Christa Ritter is inmiddels bij de stand van de gastlanden, Nederland en Vlaanderen, beland en bekijkt nieuwsgierig de etalage met verschillende Duitse vertalingen van Nederlandstalige boeken. Tja, wie leest er nog? Christa Ritter in ieder geval wél. En met haar de rond 280.000 bezoekers die dit jaar naar de Leipziger Buchmesse zijn gekomen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/58832/op-de-buchmesse-leipzig-booktok-cosplay-en-politiek>